

Titel: BREV TIL: Hans Jørgen Uldall FRA: Louis Hjelmslev (1940-04-02)

Citation: "BREV TIL: Hans Jørgen Uldall FRA: Louis Hjelmslev (1940-04-02)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_033-shoot-workidacc-1992_0005_033_Uldall_0400/facsimile.pdf (tilgået 18. juli 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

føjer med det samme, at jeg nu definerer determination som en funktion mellem en konstant (den determinerede) og en variabel (den determinerende) (mens interdependens er mellem to konstanter og konstantation er mellem to variable), idet jeg ved en konstant forstår et funktiv, hvis tilstedeværelse er en nødvendig betingelse for tilstedeværelsen af det funktiv, som det har funktion til, og idet jeg ved en variabel forstår et funktiv, hvis tilstedeværelse ikke er en nødvendig betingelse for tilstedeværelsen af det funktiv, som det har funktion til. - At WWW det ikke-semiologiske hierarki er den variable over for det semiologiske hierarki som konstanten synes indlysende: Den fonetiske deduktion er ikke een, men uendelig mange; fonetikerens skal have ikke eet hierarki, men en mængde hierarkier parat, hvoraf man maa over for hvert foreliggende fonematisk system maa vælge det, som ved projektion giver det simpleste resultat. Ontologen tilsvarende.)

Det semiologiske hierarki i en manifestation bemærkes for-
men, dets enkelte funktiver former (inddelte i formstr-
relser og formfunktioner). Det ikke-semiologiske hierarki
i en manifestation bemærkes substanten, dets enkelte funk-
tiver substantfunktioner (inddelte i substantieller eller
substantstørrelser og substantfunktioner). - Den hidti-
dige brug af form om en størrelse, der har derivater, og
af substantstørrelse, der ikke har derivater, er 1) over-
flødig, da virkelig ikke kan betyde andet end 'ikke havende
derivater' og muligvis ikke andet end 'havende deri-
vater' (hvoraf paradokst nok følger, at varianterne er
virtuelle); 2) egentlig urigtig, fordi det teoretisk set
maa være saaledes, at variationsinddelingen kan fortsættes
ad libitum; variationsinddelingen er almen (= havende an-
vendelsesmulighed paa materialer), ikke speciel (= findende-
anvendelse paa et givet materiale), dvs. den er en inddeling
der kan indføres hvor som helst man har lyst, og som altid
vil give eet og det samme trivielle og let forudsigelige
resultat; man kan hvis man har lyst variationsinddele pla-
nerne, arterne, typerne, enheder og elementer og hvad
paa den vil, og følgelig ogsaa varianter. Mit argument
(2) kan ikke afvises med en henvisning til, at det er rent
teoretisk; thi variationsinddelingen er overhovedet kun rent
teoretisk.

Form en
størrelse

Den teoretiske begrundelse, jeg lovede ovenfor
under pkt. 3, følger nu.

- 1) en specielt glossematisk: det semiologiske hierarki kan
efter det ovenfor udviklede ikke siges at ende i va-
rianterne, men maa ende i glosserne. Da variations-
inddelingen er almen, skal den foretages foran procedu-
ren paa samme maade som f. ex. funktionsinddelingen.
(I virkeligheden betyder det, at den procedure, vi hid-
til har haft, er en speciel procedure, tilsigtende an-
vendelse paa et givet materiale, eller med dit udtryk
leverende forskeren en flora; og at der foran den skal

stilles en almen procedure med flg. afsnit: 1) inddeling af materialer i semiologiske og ikke-semiologiske; 2) inddeling af semiologiske materialer i sproglige og ikke-sproglige; 3) inddeling af funktiver i varianter og ikke-varianter; 4) inddeling af varianter (= hidtil variationer) i varieteter og varianter (= hidtil variationer; jeg har ombyttet disse betegnelser, hvilket er ganske ligegyldigt, men nu løb det mig i skrivemaskinen, saa jeg blev nødt til at forklare mig); 5) inddeling af funktiver og af funktiver (her saadanne begreber som determination, interdependens, konstellation, relation, korrelation, konstant, variabel). Men herom nærmere næste gang.)

2) en HYPERUR almindelig videnskabelig: Vores skræk for at bruge substans om lyd og lyd etc. kom jo af, at vi havde indset, at ogsaa lyd og lyd er "former", dvs. funktiver inden for deres egen deduktion. Vi mente saa at sikre os ved at bruge "substans" om derivater af højeste grad inden for hvert hierarki. Men nissen flytter med fordi ogsaa disse kun er funktiver og kun eksisterer i kraft af at de er funktiver. Hvis vi var bange for at bruge substans om fonematomer og sematomer, maatte vi konsekvent være lige saa bange for at bruge det om varianter (teoretiske, almindelige varianter, som er blotte "former" dvs. funktiver). Vi tænkte os vel, at substans kun kunde bruges, hvor der var mening i at tale om "ting", "konkrete genstande", som har en vis funktion. Men "ting" og "konkrete genstande" eksisterer jo overhovedet ikke; der eksisterer foruden funktionerne kun funktiver, definerede blot som funktionernes tankendevæsende endepunkter (altsaa determinerende funktionerne). Det mædede mig for nylig at høre et foredrag af Niels Bohr, hvoraf tydeligvis fremgik, at fysikkens "partikler" heller ikke er noget som helst andet end saadanne rent negativt definerede funktiver (forøvrigt ganske parallelle med vore varianter, fordi de varierer årsagsløst, hvad fysikerne ikke kan komme sig af skræk over, skønt man skulde tro det var en selvfølge at årsagsloven holder op et sted ganske som vore funktioner). Bohr erklærede endda, at ordet "substans" selv i den klassiske fysik aldrig har været brugt uden i kritisk bemærkelse.

Saa skulde vi altsaa hellere tage hatten af og oplyse folk om, at substans = absolutte legemer i rummet eksisterer overhovedet ingen steder i verden, og at Saussure altsaa har været et terminologisk vrøvlshoved, hildet i en positivistisk tro paa det der er ting til.

Men jeg synes denne konsekvens er absurd. Ordet substans er ifølge sin etymologi ("det understaaende") og ifølge sin oprindelige anvendelse i oldtidens filosofi fortrinligt egnet til at dække de uden for normen liggende sprogdeterminerende fakta. Substans er det, der

formen, formandum eller formatum; og da de former, vi ifølge vor idé og vor metier har at gøre med, er normens former, medens vi som glossematikere saa overlade til fysiologer, akustikere, ontologer etc. at rode med deres former (dvs. det, der fra deres synspunkt kan kaldes former), saa er det naturligt for os at bruge form udelukkende om normfakta og at erkende lyd og tyd som substantia = formandum eller formatum i forhold til dem. Form og substans er naturligvis relative begreber. Normformen er glossematisk form, lyd og tyd glossematisk substans. Det kan godt være, at f. ex. de af akustikeren deducerede fakta bliver substans fra fysiologens synspunkt, osv. Men her er form og substans brugt i en videre (almindeligvidenskabelig) bemærkelse, ikke i den specifikt glossematiske, da lydphysiologien vel næppe er et semiologisk hierarki.

Form og substans faar kun deres fornuftige mening, naar de relativiseres.

Detta vil jeg være taknemmelig for din tilslutning til, og dermed ogsaa for din terminologiske velsignelse til medfølgende udkast til lydteoriens til Jespersen, idet jeg naturligvis ogsaa gerne ser din mening om dem fra andre synspunkter end det blot terminologiske. Jeg antager, du ogsaa har faaet opfordringen, saa jeg behøver maaske ikke at fortælle, at O.J. paa sin 80 aars dag skal have overrakt en trykt bog hvori hver bidrager skriver en side. Jeg har længe gruet for denne opgave, men idag slog det pludselig ned i mig, at man vist kunde gøre det som du ser her, og min kone, foreløbig eneste vidne, gav det sin reaktion. Du beder betragte det som et blot udkast, der skal sikkertfilas ikke saa lidt paa det, baade formelt og reelt.

Jeg glæder mig vanvittig til at foreslåge dig hele min taarnbygning, men som sagt tiden forhindrer det i øjeblikket. Naar jeg nu ser, hvor megen plads det har taget bare at forklare dig den smule om manifestationen og substansen, gruer jeg for hvor meget hele procedureoversigten egentlig vil fylde. Du kan godt belave dig paa at modtage en uhyre pakke.

Da saa meget undskyldte, at jeg endnu ikke har faaet sendt dig de særttryk, jeg lovede. Du skal det nok ske.

Tusinde hilsener
din hengivne